

הכנסת נבחרת בבחירות כלליות, ארציות, ישירות, שוות, השאיות ויחסיות

ל כל רשימה יודפסו פתקים כמספר הבוחרים הכלול ועוד 30%. מקצת הפתקים מודפסים בעברית ובעברית ומשמשים בקליפות שביישובים ערביים. הפתקים וכל הומר ההצבעה נשמרים עד לקביעת תוצאות הבחירות הסופיות ועד חתם המועד לערעורים או הדין בהם, ולאחר מכן הם מושמדים.

ועדת הבחירות המרכזית

- ועדת הבחירות המרכזית מוקדמת על אלה:
- אישור רשימות, שמותיהן וכינוייהן;
 - הדרכת הציבור;
 - פיקוח על תעמולת הבחירות;
 - ארגון הבחירות מבחינה לוגיסטית;
 - גיוס והכשרה של עובדי הקליפות והוועדות;
 - ארגון ספירת הקולות וחלוקת המנדטים;
 - ביור משפטי של כל מעשה או מחלל הקשור לבחירות.

מה בין מפלגה רשימה וסיעה?

מפלגה היא התארגנות של אנשים על יסוד השקפה פוליטית וחברתית משותפת. **מפלגה** אחת או מפלגות אחדות מרכיבות רשימת מועמדים לקראת הבחירות לכנסת. **רשימה** שנבחרה הופכת עם כינון הכנסת ל**סיעה**.

עלפי חוק, הבחירות לכנסת ייערכו המיד ביום ג' בשבוע. הנימוק לכך הוא הרצון להימנע מחלול שבת.

מתי נערכות בחירות?

- הבחירות לכנסת נערכות בכל ארבע שנים, אולם במקרים שלהלן ייערכו בחירות שלא במועדן הרגיל:
- הכנסת החליטה בחוק להתפזר לפני גמר תקופת כהונתה.
 - הכנסת התפזרה בשל איקבלת חוק התקציב בתוך שלושה חודשים מיום תחילת שנת הכספים.
 - ראש הממשלה פיזר את הכנסת משום שרוב חבריה התנגדו לממשלה ולא הוקמה ממשלה חלופית.
 - הכנסת התפזרה בשל אי-הצלחה להרכיב ממשלה חדשה.
 - התקבלה הצעת אי-אמון ומועמד שהוצע לא הצליח להרכיב ממשלה.

הגבלת רשימות

- רשימת מועמדים לא תשתתף בבחירות לכנסת אם יש במטרותיה או במעשיה אחת מאלה:
- שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית;
 - הסתה לגזענות;
 - תמיכה במאבק מזוין של מדינת אויב או של ארגון טרור במדינת ישראל.
- בשנת 1965 נפסלה רשימת הסוציאליסטים משום שבחבריה היו חברי תנועת "אל-ארד". בשנת 1988 נפסלה רשימת "כך" ואחר כך נפסלו רשימות שביקשו להמשיך את דרכה.

מי זכאי לבחור ולהיבחר?

- זכאי לבחור כל אזרח ישראלי שביום הבחירות מלאו לו 18 שנה והוא רשום בפנקס הבחורים.
- זכאי להיבחר כל אזרח ישראלי שגילו 21 ומעלה, למשל מי שנידון לשנת מאסר בפועל של יותר מ-3 חודשים בעבירה שיש עמה קלון וטרם חלפו 7 שנים מיום סיום ריצוי העונש, או מי ששהה במדינת אויב שלא כדין ב-7 השנים שקדמו למועד הגשת רשימת המועמדים.

ד לכנסת רשאית ברוב של 80 חברי הכנסת והא חקיקה נסיבות מיוחדות המנעות עריכת בחירות במועד. להאריך את כהונת הכנסת מעבר לארבע שנים הבחירות לכנסת השמינית, לדוגמה, נדחו בחושים בגלל מלחמת יום הכיפורים.

מימון הוצאות בחירות של מפלגות

- הוצאות הבחירות משולמות למפלגות מאוצר המדינה כדלקמן:
 - למפלגה שהיתה מיוצגת בכנסת היוצאת: "יחידת מיומן" X (מיומן של מספר חברי הכנסת מטעם המפלגה בתחילת כהונתה של הכנסת הקודמת ושל מספרים בכנסת הנכנסת) + "יחידת מיומן" אחרת.
 - למפלגה שלא היתה מיוצגת בכנסת היוצאת: "יחידת מיומן" X (מספר חברי הכנסת הנכנסת) + "יחידת מיומן" אחרת.
- כיום "יחידת מיומן" היא כ-1.34 מיליון ש"ח.
- בבחירות לכנסת ה-18 הסתכם המימון לסיעות בכ-160 מיליון ש"ח.

ד לכנסת היוצאת מכהנת עד לכינון הכנסת החדשה. הכנסת החדשה תתכנס לשיבתה הראשונה ביום ה-14 שלאחר יום הבחירות בשעה 16:00.

תעמולה

ועדת הבחירות המרכזית מסדירה את זמני שידור התעמולה של הרשימות ברדיו ובטלוויזיה; בסמכות יו"ר הוועדה להוציא צווי מניעה כדי למנוע עבירה על חוקי התעמולה.

ערב הבחירות מהשעה 19:00

- מ**ן האיסורים החלים על תעמולת בחירות:
- אין להשתמש בשמו ובדמותו של ישראלי שנפגע בפעולת איבה בלא הסכמתו או הסכמת משפחתו.
 - אין להשתמש בצב"ל כן שיוצג רושם של זיהוי עם מפלגה מסוימת.
 - אסור לשתף ילד שטרם מלאו לו 15 שנה.
 - אין להשתמש בתוכנית בידור, לרבות הפעות אמנים, נגינה, הצגת סרטים ושיאת לפידיים, אין לתת מתנות ואין להגיש משקאות משכרים.

שידורי תעמולה של הרשימות המתמודדות המוסדרים כדלקמן: בטלוויזיה - לכל רשימה 7 דקות; נוסף על כך, לרשימה שהיא סיעה בכנסת היוצאת יש 2 דקות בעבור כל אחד מחברי הכנסת מטעמה. ברדיו - לכל רשימה 15 דקות; נוסף על כך, לרשימה שהיא סיעה בכנסת היוצאת יש 4 דקות בעבור כל אחד מחברי הכנסת מטעמה.

יום הבחירות

- יום הבחירות הוא יום שבתון על-פי חוק, אך פועלים בו כסדרם, לפי קביעת ועדת הבחירות המרכזית, שירותים כגון חנויות מזון (עד 12:00 בצהריים), תחבורה ציבורית, אמצעי תקשורת, מסעדות, בתי-מלון, שירותי קבורה, חנויות ותחנות דלק.
- בוחר שנמצא 20 ק"מ או יותר מתחום השיפוט של היישוב שבו הקליפי שלו מוצבת זכאי להסעה בתחבורה ציבורית על חשבון המדינה.
- הקליפיות פתוחות מ-07:00 בבוקר עד 10:00 בלילה. ביישובים קטנים, בבתי-סוהר ובבתי-חולים הקליפיות פתוחות מ-08:00 בבוקר עד 08:00 בערב. אפשר לסגור קלפי מוקדם יותר רק אם הצביעו כל בעלי זכות ההצבעה בה.
- זיהוי הבחורים לפני מזכיר ועדת הקליפי נעשה באמצעות תעודת זהות ישראלית, דרכון ישראלי תקף, רישון נגינה תקף או תעודת חבר הכנסת.

ד הצבעה בציבורית ובכלי שיש נערכת 12 יום לפני הבחירות. הצבעת חיליים יכולה להתחיל 72 שעות לפני הבחירות, והיא נמשכת במעטפות עד חתם יום הבחירות.

הצבעות מחוץ למקום הקליפי הקבוע

- חיילים, שליחי משרד החוץ, עובדי מדינה בחו"ל, שליחי קרן היסוד, שליחי הסוכנות, מאושפזים בבתי-חולים, אסירים ועצורים ואזרחים בעלי מוגבלויות שהושים דרך מאוסדות מסוימים רשאים להצביע בהסדרי הצבעה מיוחדים במעטפות כפולות.
- מי שניידותם מוגבלת רשאים להצביע בקליפיות שהגישה אליהן וסידורי ההצבעה בהן מותאמים להם. בבחירות הקרובות יהיו כ-1,550 קליפיות כאלה.
- הצבעה בקליפיות מיוחדות נעשית במעטפות כפולות, ואלה נספרות בכנסת.
- שוטרים רשאים להצביע בכל קלפי, אולם עליהם לבוא במדים (אלא אם כן אישרה משטרת ישראל הצבעה שלא במדים) ולהציג תעודה מזהה, תעודת שוטר ותעודת הצבעה מיוחדת. תעודת ההצבעה נלקחת מהם לאחר הצבעתם כדי להבטיח שלא וכלו להצביע גם בקלפי אחרת.

ב הולנד אחוז החסימה הוא 0.67%, בספרד - 3%, באוסטריה - 4%, בנירלנד - 5% ובטורקיה - 10%.

ד מפלגה שזכתה במספר המנדטים הנדול ביותר בבחירות בישראל היתה המערך. היא זכתה ב-56 מנדטים בבחירות לכנסת השביעית, שנערכו בשנת 1969.

ב הירות חרות לכנסת יערכו רק פעם אחת. בשנת 1988, אחרי הבחירות לכנסת ה-12, בשלש קליפיות.

ל מה נועד הפתק הלבן? אם פתקי רשימה מסוימת נגמרים, אפשר לרשום את אות הרשימה על פתק לבן והוא יישב לפתק כשר לכל דבר.

חלוקת המנדטים בין הרשימות

- ✓ סופרים את הקולות הכשרים ומחשבים כמה קולות הם 2% מהם. מספר קולות זה הוא אחוז החסימה בבחירות אלו; קולות כשרים שניתנו לרשימות שלא עברו את אחוז החסימה אינם מובאים בחשבון והולכים לאיבוד.
- ✓ מחלקים את סך הקולות הכשרים שניתנו לרשימות שעברו את אחוז החסימה ב-120. תוצאת החילוק נקראת "מודד".
- ✓ מחלקים את מספר הקולות הכשרים שקיבלה כל רשימה ב"מודד" כדי לקבוע את מספר המנדטים שקיבלה. לאחר חלוקה זו עדיין נותרים כמה מנדטים לחלוקה כדי להגיע ל-120. המנדטים העודפים מחולקים על-פי שיטת דרר-עופר.

ערעור על תוצאות הבחירות

- אפשר להגיש ערעור על תוצאות הבחירות לבית-המשפט המחוזי בירושלים בתוך 14 ימים מיום פרסומן. עליות אפשריות לערעור:
 - בחירות בכללן או בקלפי מסוימת לא התנהלו כחוק;
 - חלוקת הקולות בין המועמדים שגויה;
 - המנדטים לא חולקו כחוק;
 - קולות שניתנו לרשימה מסוימת הושגו שלא כחוק.
- בית-המשפט **מוסמך**:
- לבטל את הבחירות בכללן או בקלפי מסוימת ולצוות כי ייערכו שנית;
- להכריז שפלוני לא נבחר לכנסת אלא אחר;
- לחלק שוב את הקולות בין הרשימות ולהכריז שוב על תוצאות הבחירות.

בכל העילות על המערער להראות כי הליקוי שהצביע עליו היה עשוי להשפיע על תוצאות הבחירות.

קולות פסולים

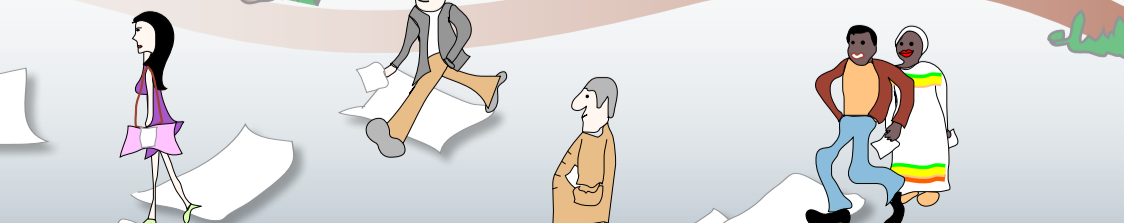
- ✗ פתק לבן;
 - ✗ פתק שסומן בו דבר מה שאינו אות הרשימה או כינויה;
 - ✗ פתק במעטפה שעליה סימן העלול לזהות את המצביע;
 - ✗ מעטפה שבה שני פתקים שונים או יותר;
 - ✗ מעטפה שבה יותר משני פתקים זהים;
 - ✗ מעטפה שאינה המעטפה שסיפקה הוועדה המרכזית;
 - ✗ מעטפה שאין עליה חתימה של שני חברי ועדת הקלפי.
- בבחירות לכנסת השביעית נפסלו יותר מ-60,000 קולות - 4.2% מקולות המצביעים. בבדיקה עלה שכ-60% מהם נפסלו בשל הכנסת שני פתקים זהים או יותר לאותה מעטפת הצבעה. לפיכך, במאי 1973 אישרה הכנסת תיקון לחוק הבחירות שלפיו מעטפת הצבעה שבה שני פתקים זהים לא תיפסל. במערכות הבחירות הבאות היה שיעור הקולות הפסולים קטן במידה ניכרת - 1.4% במוצע.
- לשם השוואה, בבחירות לכנסת ה-17 נפסלו 49,684 קולות (כ-1.6% מקולות המצביעים), ומספר הקולות למנדט היה 24,619.

תוצאות הבחירות

- לאחר סגירת כל קלפי חברי ועדת הקליפי סופרים את הפתקים, מסמנים בטבלה את מספר הקולות שקיבלה כל רשימה, משווים את המספר למספר בעלי זכות ההצבעה בקלפי ומסמנים את התוצאות.
- התהליך נעשה בשקיפות ובהסכמה מלאה של כל עובדי הקליפי והמשקיפים.
- טעויות חשבוניות יתקן יו"ר ועדת הבחירות האזורית.
- הרישומים והניירת נמסרים לוועדת הבחירות האזורית לבדיקה, והתוצאות מוזנות למחשב המחובר למחשבי ועדת הבחירות המרכזית.
- ועדת הבחירות המרכזית מפרסמת את תוצאות הבחירות ואת חלוקת המנדטים, והתוצאות הסופיות מתפרסמות ב"רשומות".

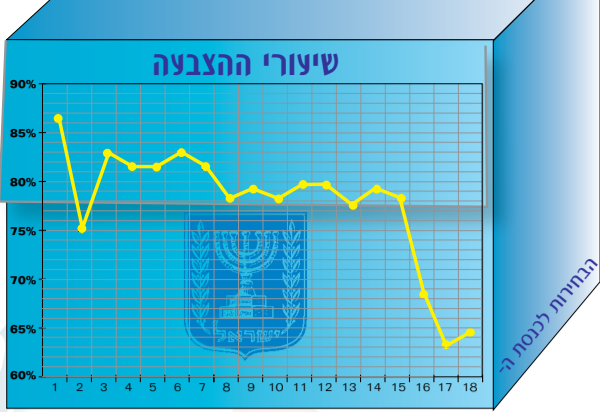
ספירת הקולות במעטפות כפולות

המעטפות הכפולות מהקליפיות המיוחדות מגיעות לכנסת סגורות ושם נבדקות על-פי מספרי זהות של המצביעים הרשומים עליהן. בכנסת מוזדאים ששם המצביע לא "נמחק" מרשימת הבחורים של הקלפי שבה הוא רשום (אם שמו "נמחק", הרי הוא הצביע פעמיים וזכה עבר עבירה פלילית). את מעטפות ההצבעה הפנימיות מעבירים לוועדת קלפי הפועלת לשם כך בכנסת. הספירה נעשית בכלל קלפי רגילה.

הבחירות לכנסת ה-18 במספרים

• **33** רשימות התמודדו בבחירות. • בראש ועדת הבחירות המרכזית ישב המשנה לנשיאת בית-המשפט העליון השופט אליעזר ריבלין. • בוועדת הבחירות היו **33** חברים; ליו"ר הוועדה היו **5** סגנים מהסיעות האלה: הליכוד, קדימה, העבודה, ישראל ביתנו ו"ש.ס". • תקציב הוועדה בשנת הבחירות היה כ-**207** מיליון ש"ח. • אחוז החסימה הוא **2%** מהקולות הכשרים. • פנקס הבחורים נסגר ב-18 בדצמבר 2008. • מספר בעלי זכות הבחירה היה **5,278,985**. • **9,263** קלפיות הוצבו בארץ ביום הבחירות. • **1,319** מהן היו נגישות למי שניידותם מוגבלת. • **194** קלפיות הוצבו בבתי-חולים ו-**56** קלפיות הוצבו בכ-**30** מתקני ש"ס. • **91** קלפיות הוצבו בנציגויות ישראל בחו"ל. • לא היתה הצבעה בכלי שיט משום שלא היה כלי שיט שעבדו בו **14** ישראלים לפחות כנדרש על-פי החוק. • הודפסו כ-**7.5** מיליון פתקי הצבעה של כל רשימה, ובסך הכול הודפסו כ-**250** מיליון פתקים.

הצבעה בבחירות - זכות או חובה?
בישראל ההצבעה חובה, אך בכ-25 מדינות, ובחן ארגנטטינה, אוסטרליה, בלגיה, טורקיה, צ'ילה, קוסטה-ריקה ויוון, חובה על-פי חוק לפקוד את הקלפי. בכמה מדינות הימניות מהצבעה היא עבירה שדינה קנס, ואף שלילת זכות ההצבעה בעתיד.

רגע של היסטוריה

הבחירות לאספה המכוננת נערכו ב-25 בינואר 1949, כשמונה חודשים לאחר הכרזת העצמאות, מעט לאחר שוך קרבות מלחמת העצמאות. האספה המכוננת היתה אחר כך לכנסת הראשונה.

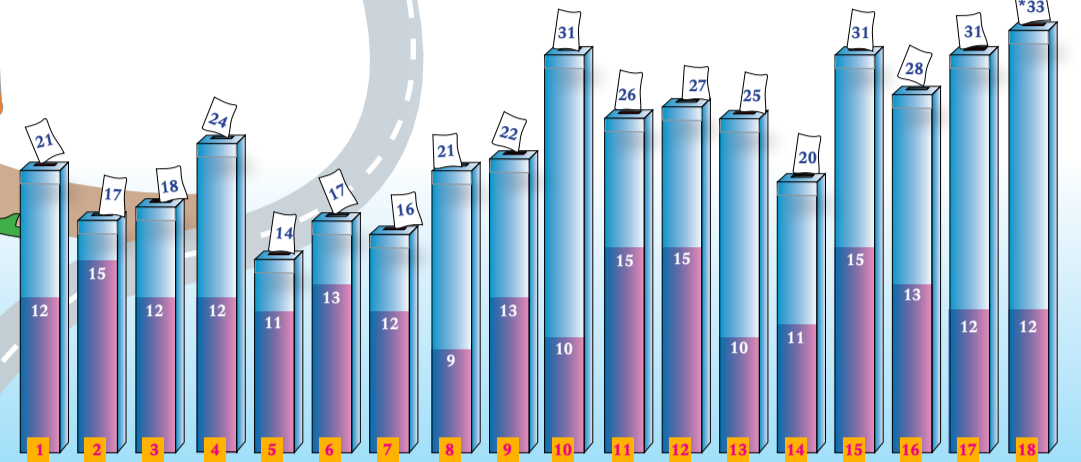
הכנסת השמונה-ישרה

שיעור ההצבעה היה 64.72% מ-5,278,985 בעלי זכות הצבעה, מספר הקולות הכשרים היה 3,373,490. אחוז החסימה* היה 2% - 67,470 קולות - ומספר הקולות למנדט היה 27,246.

הכנסת הראשונה

שיעור ההצבעה היה 86.9% מ-506,567 בעלי זכות הצבעה, ומספר הקולות הכשרים היה 434,684. אחוז החסימה היה 1% - 4,346 קולות - ומספר הקולות למנדט היה 3,592 בלבד.

מספר הרשימות שנבחרו מתוך כלל הרשימות שהתמודדו

* הוגשו 34 רשימות מועמדים, אך רשימה אחת בוטלה בשל התפרטות כל מועמדיה.

מספר הרשימות שהתמודדו | מספר הרשימות שנבחרו | בחירות לכנסת ה-

מדוע בכנסת 120 חברים?
הכנסת קרויה על שם כנסת הגדולה. כנסת הגדולה היתה מוסד מחוקק שהקים נחמיה בירושלים אחרי שיבת ציון. היא פעלה בשנים 410-310 לפנה"ס וכיהנו בה 70-120 חברים.

עד שנת 1992 היתה נהוגה בבחירות לכנסת שיטת הצבעה בפתק אחד. בשנת 1992 התקבל תיקון לחוק-יסוד: הכנסת שקבע הצבעה נפרדת באותה מערכת בחירות לכנסת ולראשות הממשלה. התיקון יושם לראשונה בבחירות שנערכו בשנת 1996 וההצבעה נעשתה בשני פתקים. בשנת 2001 נערכו בחירות לראשות הממשלה בלבד, ואחריהן הושבה שיטת הבחירות הישנה על כנה. בבחירות לכנסת ה-16, שנערכו בשנת 2003, שוב הצביעו בפתק אחד רק בעבור רשימת מועמדים לכנסת.

לקסיקון

חיקוקים עיקריים הקשורים לבחירות

- חוק-יסוד: הכנסת
- חוק-יסוד: הממשלה
- חוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959
- חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969
- תקנות הבחירות לכנסת, התשל"ג-1973
- חוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973
- חוק המפלגות, התשנ"ב-1992
- חוק הכנסת, התשנ"ד-1994

הכנה: אורי טל-ספירו, מרכז המחקר והמידע של הכנסת

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

עיצוב: ארט פלוס, ירושלים

הדפסה: מחלקת הדפוס והפרסומים בכנסת

הופק ביום כ"ב בחשוון תשע"ג, 7 בנובמבר 2012

הסכם עודפים - הסכם בין שתי רשימות לצירוף עודפי הקולות שלהן לאחר חלוקת המנדטים הראשונה כדי להגדיל את סיכוייהן לזכות במושב נוסף. הסכם העודפים צריך להיחתם ולהתפרסם לפני הבחירות.

מעטפות כפולות - מעטפות ששימוש קלפיות מיוחדות. מעטפות הצבעה רגילות מוכנסות לתוך מעטפות נוספות ועליהן נכתב מספר הזהות של הבוחר. המעטפות הכפולות נספרות בכנסת.

פנקס הבחורים - פנקס הבחורים הוא רשימת בעלי זכות הבחירה לכנסת. משרד הפנים עורך אותו ומעדכן אותו דרך קבע. הפנקס נסגר 50 יום לפני הבחירות, ורשומים בו כל אזרחי המדינה שימלאו להם 18 עד ליום הבחירות. בבחירה בין תאריך לידה עברי ללועזי תמיד ייבחר המוקדם מן השניים, כדי להכליל אזרחים רבים ככל האפשר בפנקס הבחורים.

שיטת בדרך-עופר - שיטה לחלוקת המנדטים הנותרים לאחר החלוקה הראשונה עד ל-120 מנדטים; מוכרת בעולם כשיטת האגנבאך-בישוף (דה-הונט). השיטה מבוססת על חישוב "מוזד רשימה":

$$\text{מספר הקולות הכשרים שקיבלה רשימה} = \frac{\text{מספר המנדטים} + 1}{\text{מספר המנדטים}}$$

רשימה שקיבלה את מוזד הרשימה הגדול ביותר זוכה במנדט נוסף. החישוב נעשה שוב ושוב עד לחלוקת כל המנדטים, עד שמגיעים ל-120.

אחוז החסימה - שיעור מסוים מכלל הקולות הכשרים שרשימה חייבת לקבל כדי להיכנס לכנסת. זו ההגבלה היחידה על כניסתה של רשימה שהשתתפה בבחירות לכנסת, ומטרתה לצמצם את מספר המפלגות המיוצגות בכנסת ולהבטיח שבכל סיעה יהיה מספר חברים מינימלי שנקבע בחוק.

עד הבחירות לכנסת ה-13 היה אחוז החסימה 1%. משנת 1992 ועד הבחירות לכנסת ה-16 היה אחוז החסימה 1.5%. כיום אחוז החסימה הוא 2%.

בחירות כלליות - רשאי להצביע בבחירות כל מי שרשום בפנקס הבחורים.

בחירות ארציות - מדינת ישראל היא אזור בחירה אחד.

בחירות ישירות - הבוחר מצביע ישירות בעד רשימת מועמדים לכנסת.

בחירות שוות - לכל בוחר קול אחד ומשקל הקולות שווה.

בחירות חשאיות - זכותו של הבוחר לשמור על חשאיות הצבעתו. הצבעה מאחורי פרגוד במעטפת הצבעה אטומה מבטיחה את הגינות הבחירות ומונעת הפעלת לחץ על הבחורים.

בחירות יחסיות - משקל רשימה בכנסת הוא יחסי לשיעור המצביעים בעבורה בבחירות.

מקורות

דיסקין אברהם וחנה, כיצד בוחרים: שיטות של בחירות פרלמנטריות, מכון ירושלים לחקר ישראל, ירושלים 1998. • הרמן תמר, ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל: הבחירות בישראל, האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב 1988. • מייזליש שאול, יהדות: אנציקלופדיה למושגים, אישים ומסורת ישראל, ידיעות אחרונות - ספרי חמד, תל-אביב 1991. • מבקר המדינה, דוח על תוצאות ביקורת חשבונות הסיעות ורשימות המועמדים לתקופת הבחירות לכנסת השש-עשרה, נובמבר 2003. • רובינשטיין אמנון ומדינה ברק, המשפט החוקתי של מדינת ישראל, מהדורה 1, הוצאת שוקן, ירושלים 2005. • הכנסת, www.knesset.gov.il • Election Process Information Collection, www.epicproject.org • Parties and Elections in Europe, www.parties-and-elections.org • עזר אורלי, מנכ"ל ועדת הבחירות המרכזית. • חכימיאן טובי, ראש מזרז בכיר תנאי חברי הכנסת, חשבות הכנסת. • עו"ד אסתרן ארבל, הלשכה המשפטית של הכנסת. • עו"ד ליבנה דין, עוזר בכיר ליועמ"ש ועדת הבחירות המרכזית.